

GRADIVO ŠT. 8

Nirha Efendić, ki je preživela pokol v Srebrenici v Bosni

„Ko se je zgodil genocid, sem bila stara 15 let. Ko so se srbske vojaške sile spustile proti Srebrenici, smo se zatekli v Potočare. Baza OZN je bila povsem zasedena. Zato smo se skrili v bližnjo tovarno. Oče in brat sta zbežala, da bi se pridružila odhajajoči skupini mož, vendar jih nista mogla dohiteti. Rekli so mi, da ju je zajela srbska vojska v hribih nad Srebrenico.

Medtem sva bili z mamo tri dni zaprti v prazni tovarni skupaj s tisoči drugih žensk in otrok. Bili smo brez hrane in vode. Četrty dan nas je srbska vojska odvedla na avtobuse in tovornjake, s katerimi naj bi nas prepeljali na svobodno ozemlje. Potovanje, ki sicer traja največ eno uro, je zaradi ogromnega števila žensk in otrok, ki jih je bilo treba prepeljati, trajalo štiri naporene ure.

Zaradi izčrpanosti in hude vročine se nikakor nisem zavedala, kaj se dogaja okoli mene. Dobro se spominjam krikov iz smeri reke, ki sem jih zaslišala, ko smo prišli na svobodno ozemlje. Kljub temu se nisem niti enkrat obrnila, da bi videla, kaj se dogaja. Hotela sem samo hoditi naprej, stran od zmešnjave in od smrada po smrti, ki je visel v zraku. Še danes pomnim tiste krike.

Mesec dni pozneje smo izvedeli za mojega očeta. Skupaj z več drugimi moškimi je bil zaprt v hangarju v Kravici in pozneje ubit. Njegove ostanke so končno identificirali leta 2002 v množičnem grobišču v Srebrenici in leta 2004 smo ga pokopali. Pred štirimi leti smo izvedeli za mojega brata. V sekundarnih množičnih grobiščih so našli le četrtno njegovih posmrtnih ostankov. Ubit je bil v Zvorniku, le 19 dni pred 20. rojstnim dnevom.

Ko je bilo konflikta konec, sem bila že odrasla. Moja družina je bila dobesedno prepolovljena. Očeta in brata sva z mamo izgubili na najbolj grozljiv način. Kljub temu sem razumela, da mora življenje naprej. Mama me je vpisala v šolo v Zagrebu na Hrvaškem, sama pa je kot begunka odšla v Nemčijo.

Ko sem končala srednjo šolo, sva se z mamo vrnili v Bosno. Dokler nisem diplomirala, sva živeli v najemniškem stanovanju v Sarajevu, potem pa se je mama vrnila v Srebrenico. Vedno sem vedela, da se bo vrnila tja. Verjame v pravico in želela se je boriti za to, kar je upravičeno bil in je njen dom. Zato sem bila odločena, da jo pri tem podprem. Sama pa sem si hotela zgraditi življenje v Sarajevu. Poročila sem se, imela otroke in poskušala živeti naprej. Toda vojna in zlasti genocid sta me še vedno težila. Izkušnja, kot je ta, pusti brazgotine, ki jih ni mogoče izraziti z besedami. V Srebrenico se

HIŠA EVROPSKE ZGODOVINE

vračam ob vsaki priložnosti. Ne le zaradi mame, tudi zaradi sebe – na ta način zdaj ob bolečih spominih na prelivanje krvi in grozodejstva najdem neke vrste notranji mir.

Molim, da bi moji trije otroci odrasli v dobrosrčne in strpne osebe. Želim jih naučiti, da se bodo vedno zavedali vsega okoli sebe in da se bodo preudarno odločali. Želim jih poučiti o svoji preteklosti, da bodo poznali svojo zgodovino. Za zdaj pa želim le, da bi živeli srečno, brezskrbno otroštvo in se v svojem domu počutili varne in zaščitene.“

Vir: [Remembering Srebrenica](#)

Pisanje moje zgodovine na novo po preživetju genocida v Ruandi, Nina Iliza

„Kmalu bo spet april.

Mojo stran na Facebooku bodo kmalu preplavila obvestila o osebah, ki so sliko na svojem profilu zamenjale s podobo ruandskega obeleženja spomina, prižgano svečo, in svoj status posodobile z besedami „Nikoli ne smemo pozabiti“. April je za številne mesec obeleževanja ruandskega genocida, mesec, ko se poklonijo spominu tistih, ki so izgubili življenje. Zame pa je april le še en mesec, ko poskušam živeti brez spomina na genocid. Cel mesec me nenehno opozarjajo, naj nikoli ne pozabim prav tega, česar se ne bi želela spominjati.

Leta 1994 so ubili mojo mamo. Stala sem nedaleč stran, ona pa je vojake rotila, naj jo pustijo živo in z obema rokama kazala proti meni, da bi razumeli, da sem njen otrok in da bi ji morali zaradi meni prizanesti. Minilo je dvajset let in ta podoba je najbolj živ spomin, ki ga imam na mamo. Preteklo je dvajset let in to še vedno težko sprejemam. Kadarkoli se prisilim usesti in o tem razmišljati, postanem majhna deklica, ki so jo ločili od njene roteče matere. Mesec april je prinesel veliko izgubo: mojega brata so ubili isti dan kot mamo, med žrtvami so bili tudi moji stari starši in drugi družinski člani. Ko slišim besede „Nikoli ne smemo pozabiti“, je moja misel „Le kako naj pozabim?“.

Vedno se mi je zdelo, da ljudje april posvetijo spominjanju in sočutju ob tem, kar sama doživljam skozi vse leto. Naslednji mesec boste več poslušali o filmih, kot sta Hotel Ruanda in Nekoč v aprilu. Ljudje bodo Ruando pogosteje iskali na spletu in trideset dni se bo o deželi tisočerih gričev govorilo več kot ponavadi. Zavidam ljudem, ki se lahko genocida spominjajo le trideset dni v letu, tistim, ki jih je treba opomniti, da „ne smejo nikoli pozabiti“. Zavidam ljudem, ki morajo brati knjige in preučevati, kaj se je zgodilo. Zavidam tistim, ki jih enajst mesecev na leto nič ne opominja, da bi se nenehno spominjali genocida. Preteklo je dvajset let in še vedno težko sodelujem v spominskem obeleževanju in nesmiselno se mi zdi objaviti ali celo samo izreči besede „Nikoli ne smemo pozabiti!“, saj je spominjanje tako boleče.

A spoznala sem, da je priznanje resnice prvi korak k temu, da jo sprejemem. S skrivanjem trpljenja preteklih 20 letih nisem dosegla ničesar. Bolečini iz svoje preteklosti ne smem dovoliti, da se nadaljuje tudi v prihodnosti. Nujno sem morala najti način, da bi na novo napisala svojo zgodovino in da bi se moja sedanja oseba lahko začela celiti. Odločila sem se, da bom izgubo svoje matere na novo zapisala in v tem našla upanje zase in za svojo deželo.

Vir: [Nina Iliza, Huffington Post, 23.3.2014](#)